

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بررسی نقش سازمان بازرسی کل کشور در تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در ایران

دکتر شهرام فتاحی، حمیدرضا حسن پور، اصغر سپهبان قره بابا

چکیده

عصر پرچالش کنونی برای جمهوری اسلامی ایران، تحریم ها و دشواری های فراوان و ویژه ای را به دنبال داشته و لاجرم نظام اقتصادی کشور را به اتخاذ یک نظام متناسب با این تحولات و چالش های خاص، فرا می خواند. در واقع حیات نظام اقتصادی کشور در گرو مقاومت علیه آماج حملات اقتصادی و سیاسی است که علاوه بر کارآمدی در اداره معیشت جامعه، بتواند حضور فعال جمهوری اسلامی ایران را به عنوان الگوی الهام بخش در تحولات جهان میسر سازد. اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم انداز بلند مدت برای اقتصاد ایران است. علاوه بر آن اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه به مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیر بخش های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است. در این میان بازرسی و نظارت بر عملکرد دستگاه های اجرایی و نقش آن در تأمین و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و تضمین همه جانبه حقوق ملت و خواسته های حکومت، تعمیم عدالت، امنیت و آزادی به تمامی سطوح و ابعاد جامعه، صیانت از اموال عمومی و نهایتاً تحقق دولت و نظام اداری کارآمد، سالم و مطلوب، بر کسی پوشیده نیست. علاوه بر آن، یکی از خصایص غیر قابل انکار در حکمرانی مطلوب و مدیریت شایسته در حکومت های امروزی اعمال بازرسی و نظارت می باشد.

کلمات کلیدی: اقتصاد مقاومتی، سازمان بازرسی کل کشور، نظارت، ایران

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۱- مقدمه

بررسی اندیشه های رهبری انقلاب اسلامی در حوزه سیستم صحیح اقتصادی تنها راه موجود برای پروژه هیز از خطر بالقوه ابهام در صحت و سقم سیاست گذاری های اقتصادی است و لذا مطالعات و بررسی های حول اندیشه های ایشان در مقطع کنونی نه تنها از اهمیت علمی ویژه ای برخوردار است، بلکه رسالتی تاریخی است که برعهده کارشناسان و محققان کشور قرار گرفته است.

از سویی اجرای منویات و اوامر ولی فقیه؛ مستلزم و درک مبانی و چارچوب های اندیشه ای رهبری انقلاب اسلامی و از سوی دیگر تلاش برای ماندگاری و دوام تاثیر این اندیشه منوط به واکاوی مؤلفه ها و چارچوب های آن است. تحلیل محتوای یک اندیشه، قوام آن را مشخص و تاسی به آن را برای پیروان آن اندیشه ممکن ساخته و به نتایج مورد انتظار رهنمون می شود.

ظهور انقلاب اسلامی ایران در فضای سیاسی و علمی عصر کنونی، معادلات جدیدی را در این عرصه ها رقم زده است. معادلاتی که هر روز ابعاد و پیچیدگی های خاصی را بروز می دهد. طبعاً نیروهای معارض با چنین دیدگاهی به همه طرق ممکن، سعی در نابودی چنین منظری به جهان و انسان دارند و در این راه از هیچ برنامه ای غافل نخواهند بود. پس از طی کردن دوران مقابله سخت جمهوری اسلامی در جنگ تحمیلی، به منظور بقای سیاسی و فکری خویش؛ عرصه تقابل به فضای نرم و هوشمند رسیده است. البته از ابتدا نیز این نوع جنگ وجود داشته، لیکن شدت و حجم آن گسترش یافته است. حوزه ها و فضاهای گوناگون علمی، اقتصادی و سیاسی شاهد این تقابل بوده و هستند. اما در سالیان اخیر و با شکست اکثر تهاجمات دشمن در عرصه های مختلف، تحریم های شدیدتر اقتصادی و محدودیت های کسب و کار داخلی و ارتباط خارجی در دستور کار است.

مجموعه شرایط پیش آمده برای کشور، باعث شد که رهبر انقلاب اسلامی ادبیات و عرصه جدید را برای استمرار و اقتدار ملی و اقتصادی کشور ترسیم کند. این عرصه که با ظهور مفهومی به نام اقتصاد مقاومتی تجلی یافته است،

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بیانگر مجموعه تعاریف، شاخص‌ها و سیاست‌هایی است که اقتصاد ملی را بر اساس شرایط مستحدثه تدوین کرده و نوعی انعطاف‌پذیری و اقتدار همزمان را برای این حوزه فراهم می‌آورد.

آنچه عموماً از مقاومت اقتصادی برداشت می‌شود، مواجهه با تحریم‌های اقتصادی است. به این معنا که اولاً راه‌هایی برای خنثی کردن تحریم‌ها جستجو شود و ثانیاً ظرفیت تحمل سختی و فشار در درون اقتصاد ملی ارتقا یابد.

در این فضا، اقتصاد مقاومتی طراحی و مدل‌سازی ویژه‌ای از شرایط و ساز و کارهای اقتصادی است که مبتنی بر آن، فضای اقتصادی کشور؛ بر اساس فرض وجود حداکثر تحریم‌ها و فشارها به صورت فعال و نه منفعل طراحی می‌شود. در واقع اقتصاد مقاومتی بنیانی نظری و عملی برای مدل‌سازی ویژه‌ای از اقتصاد است که فعالانه خود را برای مواجهه با تحریم‌ها آماده ساخته است. مکانیسم‌های اقتصادی فضای کسب و کار، تجارت خارجی، نهادهای مالی و واسطه‌ای و ... در اقتصاد مقاومتی مبتنی بر این پیش‌فرض طراحی می‌شوند که کشور در تعارض ایدئولوژیک دائمی با نظام سلطه بوده و هر ضربه اقتصادی از غرب ممکن است در هر لحظه به کشور وارد شود. در چنین فضایی تحریم‌های اقتصادی نه تهدید بلکه فرصت ویژه‌ای هستند که زیر فشار آن‌ها می‌توان راهبردهای اقتصاد مقاومتی را با قدرت و اجماع ملی همراه و پیاده‌سازی آنها را تسریع کرد.

یکی از خصایص غیر قابل انکار در حکمرانی مطلوب و مدیریت شایسته در حکومت‌های امروزی اعمال بازرسی و نظارت می‌باشد. بازرسی و نظارت بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی متضمن تعمیم عدالت، امنیت و آزادی به تمامی سطوح و ابعاد جامعه، صیانت از اموال عمومی و نهایتاً تحقق دولت و نظام اداری کارآمد، سالم و مطلوب می‌باشد.

اعمال نظارت بر دستگاه‌های اجرایی و ماموران دولتی یکی از مباحث مهم در فقه سیاسی اسلام می‌باشد. در سیره و سنت اسلامی نهادهایی چون حاسبه، مظالم و بارعام، متصدی امر نظارت بوده‌اند که به نوعی می‌توان سازمان بازرسی کل کشور را برآمده و جایگزین آن محسوب کرده و ریشه نظارتی آن سازمان را در مبانی دینی و بویژه اصل امر به معروف و نهی از منکر و قواعد فقه سیاسی دانست. حتی خود نهاد آمبودزمان نیز تقلیدی از نهاد نظارت بر دولت اسلامی (امپراطوری عثمانی) بوده که از کشورهای اسلامی به سوئد منتقل و با تبدیل واژه آمانت عثمانی به آمبودزمان تغییر نام داده است. (عمید زنجانی و موسی زاده، ۱/۱۳۹۰/۳۵۵/۳۴۳)

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

این سازمان طبق اصل ۱۷۴ قانون اساسی بر اساس حق نظارت قوه قضاییه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه های اداری زیر نظر رئیس قوه قضاییه تشکیل شده و آیین نامه اجرایی آن تاکنون چندبار مورد تجدید نظر قرار گرفته است. در قوانین یاد شده می توان از حیث کارکردی مهمترین وظایف سازمان بازرسی کل کشور را به صورت زیر تعریف نمود.

۱- صلاحیت عام بازرسی:

سازمان صلاحیت دارد از تمامی وزارتخانه ها، شرکت ها و موسسات عمومی غیردولتی بطور مستمر و فوق العاده بررسی نماید و موارد تخلف را به بالاترین مقام در دستگاه اطلاع دهد. این بازرسی ها ممکن است بنا به دستور مقام معظم رهبری، رئیس قوه قضاییه، کمیسیون اصل ۹۰ و یا به ابتکار رئیس این سازمان انجام شود. (بندهای الف و ب از ماده ۲ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور) البته جهت حفظ استقلال قضات، بازرسی در مورد قوه قضاییه محدود به امور مالی و اداری دادگستری است.

۲- پیگیری پرونده در مراجع قضایی یا انتظامی ذیربط:

طبق بند د ماده ۲ این قانون در مواردی که گزارش بازرسی متضمن اعلام وقوع جرمی است، چنانچه جرم دارای حیثیت عمومی باشد. رئیس سازمان یک نسخه از گزارش را با دلایل و مدارک مربوطه برای رسیدگی و مجازات مرتکب به مرجع صالح قضایی ارسال و موضوع را تا حصول نتیجه نهایی پیگیری می نماید. در مورد تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی مستقیماً مراتب را به مراجع ذیربط منعکس نموده و پیگیری لازم را بعمل می آورد. طبق ماده ۶ اصلاحی، این گزارش ها باید حداکثر تا سه ماه مورد رسیدگی قرار گیرد و رای مقتضی صادر شود.

همچنین در تبیین ارتباط سازمان با دیوان عدالت اداری و تبصره ۱ ماده ۲ مقرر می دارد: گزارش های بازرسی در ارتباط با آیین نامه و تصویب نامه و بخشنامه و دستورالعمل های صادره (توسط مقامات مندرج در بندهای الف تا د این ماده) جهت رسیدگی و صدور رای به دیوان عدالت اداری ارسال می گردد. رسیدگی دیوان به اینگونه موارد بطور فوق العاده و خارج از نوبت خواهد بود.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

اضافه می‌شود که هیأت‌های بازرسی تحت شرایط و در موارد مندرج در مقررات سازمان، اختیار صدور قرارهای تامین مورد نیاز را دارند. البته قرار بازداشت موقت طبق درخواست هیأت‌های مزبور و به دستور رئیس دادگستری محل صادر و اجرا می‌شود. (تبصره ۲ ماده ۵).

۳- دسترسی به اسناد و مدارک:

به حکم ماده ۸ این سازمان حق دسترسی به مدارکی را که برای انجام کار خود لازم می‌داند، دارد و دستگاه‌ها موظفند مدارک درخواستی را ارائه نمایند. حتی اسناد سری هم با تایید رئیس سازمان و موافقت رئیس قوه قضاییه باید در اختیار هیأت‌های بازرسی قرار گیرد. در تضمین اجرای این ماده مجازات حبس یا انفصال موقت از خدمات دولتی برای متخلفان تعیین گردیده است.

باتوجه به اینکه بند ۱۹ از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی عبارت از «... شفاف سازی اقتصاد و مقاوم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فساد زا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...» می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت سازمان بازرسی کل کشور می‌تواند نقش بسیار پررنگی را در تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی ایفا نماید.

۲- بیان نظری

الف - اقتصاد مقاومتی

آنچه به روشنی در واقعیت اقتصادی ایران دیده می‌شود آن است که سیاست‌های اقتصادی پولی، مالی، ارزی، بانکی، اشتغال و تولید بدون ارتباط منسجم و تعریف شده و به صورتی کاملاً اقتضایی و موردی، آنهم پس از گسترش دامنه چالش‌ها به کار بسته می‌شوند و از آنجا که ارتباط سیستمی مشخص میان آنها برقرار نیست، در بسیاری از موارد یکدیگر را خنثی می‌کنند و در مجموع کارایی لازم را ندارند. نتیجه اجرای این سیاست‌های انفعالی از قبل معلوم و کاملاً متفاوت با شرایط مورد انتظاری است که با به کارگیری الگوی مشخص در مدیریت کلان اقتصادی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

فعالیت واحدهای اقتصادی در سطح خرد و میانی هماهنگ می‌شود و متغیرهای کلان اقتصادی در راستای مقاصد مربوط تنظیم و همه پتانسیل‌ها برای اهداف نهایی پیشرفت و عدالت به کار گرفته می‌شود.

خوشبختانه زمینه تدوین و پیاده سازی الگوی اقتصاد مقاومتی برای کشوری مانند ایران با داشتن منابع فراوان جمعیت زیاد، بازار بزرگ داخلی در کشور و ارتباط منطقه ای نسبتاً خوب فراهم است.

ب- اقتصاد مقاومتی در ادبیات اقتصادی: فنریت اقتصادی

بریگا گلیو (۲۰۰۶) برای اشاره به توان سیاست ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوک‌های برون زای مخالف از اصطلاح «فنریت اقتصادی» استفاده کرده است. این اصطلاح با تعریفی که از آن شده است، نزدیک ترین مفهوم به اقتصاد مقاومتی در ادبیات رایج کشور ماست.

بریگا گلیو بیان می‌دارد که اصطلاح فنریت اقتصادی به دو مفهوم به کار می‌رود:

اول، توانایی اقتصاد برای بهبود سریع از شوک‌های اقتصادی تخریب کننده خارجی؛ (تقابل با شوک‌ها)

دوم، توانایی اقتصادی برای ایستادگی در برابر آثار این شوک‌ها (جذب شوک‌ها).

به طور کلی فنریت ممکن است ایستا یا پویا باشد. فنریت اقتصادی ایستا به مفهوم توان یا ظرفیت یک سیستم برای جذب یا منعطف شدن در برابر خطر یا زیان است. در تعریف عمومی تر آن، فنریت اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود از شوکی پایدار گفته می‌شود. همچنین باید میان دو نوع فنریت اقتصادی تفاوت قائل شد.

۱- فنریت اقتصادی ذاتی: توانایی در شرایط عادی، یعنی توان جایگزینی نهاده های دیگر برای نهاده هایی که از طریق شوک خارجی با مشکل مواجه شده اند یا توان بازارها برای باز تخصیص منابع در پاسخ به علامت های قیمتی این نوع فنریت در ذات یک اقتصاد است.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۲- فنریت اقتصادی انطباقی: توانایی در شرایط بحران ناشی از قوه ابتکار و تلاش فوق عادی، یعنی بالا بردن توان جایگزینی نهاده‌ها در عملیات بازرگانی منفرد یا تقویت بازارها از طریق کامل کردن اطلاعات عوامل اقتصادی عرضه کننده و تقاضاکننده برای پیدا کردن یکدیگر؛ این نوع فنریت اقتصادی به خودی خود وجود ندارد. بلکه کاملاً اکتسابی است.

ج- محورهای چهارگانه فنریت اقتصادی

بریگا گلیو چارچوبی را برای سنجش فنریت اقتصادی پیشنهاد کرده که شامل چهار عامل اساسی است:

۱- ثبات اقتصاد کلان

ثبات کلان اقتصادی بدان علت به فنریت اقتصادی مربوط است که هنگام وارد شدن شوک اقتصادی منفی به اقتصاد، اگر اقتصاد کلان از نظر ثبات در وضعیت ضعیفی باشد، جای زیادی برای مانور وجود ندارد، بنابراین، سیاست های پولی و مالی در بسیج منابع کارآمد نخواهد بود تا اقتصاد را از آثار چنین شوک‌هایی حفظ کنند. به عبارت دیگر، سیاست‌های مناسب کلان اقتصادی برای سیاست‌های پولی و مالی این فرصت را فراهم می‌آروند که به شوک‌ها پاسخ دهند. بریگا گلیو سه متغیر را برای سنجش فنریت اقتصادی از جهت ثبات اقتصاد کلان پیشنهاد می‌دهد. این سه شاخص نسبت کسری مالی به تولید ناخالص داخلی، مجموع نرخ‌های تورم و بیکاری و نسبت کسری خارجی به تولید ناخالص داخلی است.

۲- کارایی بازارهای خرد

کارایی بازار خرد برای هر اقتصادی در برخورد با آثار منفی شوک‌ها از طریق قادر کردن اقتصاد به بازتخصیص منابع و کاربردهای جایگزین، از اهمیت اساسی برخوردار است. بریگا گلیو به عنوان یک جانشین برای کارایی بازار، قسمتی از شاخص جهانی آزادی اقتصادی را قرار می‌دهد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

این شاخص میزانی را می‌سنجد که بازارها به صورت آزادانه، رقابتی و کارا میان کشورها عمل می‌کنند. این شاخص برای این منظور معرفی شده است تا تاخیر محدودیت‌های تنظیمی و رویه‌های بوروکراتیک روی رقابت و عملیات بازار را اندازه‌گیری کند. این شاخص بر کارایی بازار مالی و بازار کار و نیز درجه کنترل بوروکراتیک بر کنترل تجاری متمرکز شده است.

۳. حکمرانی خوب

حکمرانی خوب از جمله زمینه‌های بسیار مهم برای شکل‌گیری سیاست‌های مناسب و لذا از عناصر لاینفک فنریت اقتصادی است. این عامل مسائل زیادی را تحت پوشش قرار می‌دهد که شامل قانون‌گذاری، حقوق مالکیت، امنیت داخلی و بین‌المللی و مشارکت مناسب در چارچوب تجارت بین‌الملل می‌شود.

در غیاب حکمرانی خوب شوک‌های مخالف به راحتی می‌توانند اوضاع اقتصادی و اجتماعی را مختل کنند؛ از این رو، آثار آسیب‌پذیری اقتصادی تشدید خواهد شد. بریگاگیو بخشی از شاخص آزادی اقتصادی را که بر ساختار مشروع و امنیت حقوق مالکیت متمرکز دارد؛ به عنوان شاخص حکمرانی خوب انتخاب کرده است. این شاخص بر استقلال قضایی، بی‌طرفی دادگاه‌ها، حمایت از حقوق مالکیت معنوی، عدم دخالت نظامیان و جامعیت سیستم سیاسی و قانونی دلالت دارد.

۴- توسعه اجتماعی

توسعه اجتماعی مولفه مهم دیگر فنریت اقتصادی است. این عامل به وضعیتی اشاره دارد که در انعقاد یک جامعه به طور کامل توسعه یافته باشد. توسعه اجتماعی را همچنین می‌توان به انسجام اجتماعی مرتبط کرد.

۳- وظایف سازمان بازرسی کل کشور در شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی در سطح کلان

نظارت در ادبیات فارسی از نظر لغوی به معنای مراقبت تحت نظر و دیده بانی داشتن بر کاری است. و از نظر اصطلاحی عبارت است از مراقبتی است که ناظر، با زیرکی و دقت بسیار در کار مأمور انجام می‌دهد. براین اساس

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

ناظر علاوه بر آن که با واسطه نگاه دقیق، در جریان کار مأمور قرار می‌گیرد؛ می‌بایست با اعمال مراقبت هوشمندانه، کار مأمور را مطابق معیارهایی که در اختیار دارد، تنظیم نماید.

حکومت از یک سلسله نهادهای اساسی و دستگاه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی تشکیل شده که هر کدام در حوزه مسئولیت‌ها و اختیارات قانونی خود، اعمال گسترده و متفاوتی را انجام می‌دهند و از آنجا که حاکمیت دولت شامل قلمرو و مرزهای کشور می‌باشد، اعمال حکومت همه جامعه را فرا می‌گیرد. به طوری که همه افراد (شهروندان) مستقیم یا غیر مستقیم از اعمال حکومت متأثر می‌شوند. یکی از راهکارهای اصولی و ضروری، نظارت بر اعمال کارگزاران جهت فراهم آوردن زمینه ارزیابی است.

نظارت بر اعمال حکومت در توسعه سیاسی و ایجاد بینش و شعور سیاسی در مردم و در نتیجه ارتقای کیفی همسویی بین مردم و دولت تاثیر مستقیم دارد. به گونه‌ای که سطح همکاری‌های بین مردم و نهادهای دولتی گسترش یافته و مردم با آگاهی نسبت به اعمال کارگزاران و نهادهای حکومتی، در رفع عیوب و پیشرفت با دولت همکاری و همگامی می‌نمایند. در حالی که بدون نظارت چنین انتظاری را نمی‌توان داشت.

نظارت با مکانیزم‌های گوناگون، عملکرد حاکمان را در منظر و چشم اندازی مردم قرار می‌دهد تا به یکی از دو حالت رضایتمندی و ناخوشنودی دست بیابند و دولت‌ها با احراز ناخشنودی ملت‌های خود، تلاش در جلب رضایت عمومی نموده و مشروعیت سیاسی خود را تضمین می‌نمایند. بی‌گمان مشروعیت دولت‌ها در ابتدا با آراء عمومی دست یافتنی است. لکن دولت‌ها در ادامه حیات خود به مشروعیت پایدار نیاز دارند و ممکن است به رغم داشتن پشتوانه آراء مردمی، به علت کوتاهی‌ها و یا فساد در معرض ناخشنودی و یا خشم ملت قرار گیرند و تداوم مشروعیت آنان دچار خدشه و چالش گردد. نظارت مداوم بر اعمال حکومت این امکان را فراهم می‌سازد که دولت‌ها با توجه به کاستی‌ها، خود را برای جلب رضایت عمومی آماده نمایند و از این طریق به مشروعیت خود تداوم بخشند. (عمیدزنجانی و موسی زاده ۱۳۸۹، ص ۴۹)

جلوگیری از استبداد، فساد سیاسی و خودکامگی سران و کارگزاران حکومتی از طریق نظارت بر اعمال دولتمردان و افشای عملکرد خودکامگان و فساد کارگزاران که در مبارزه برای حفظ سلامت نظام سیاسی اجتناب ناپذیر می‌باشد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بی گمان در نظام‌های مردم سالار، مراقبت و نظارت دائمی بر اعمال دولتمردان و فعالیت‌های قدرت طلبانه صاحبان زر و زور ضرورت حیاتی داشته و نتیجه آن می‌تواند در پیشگیری از شکل‌گیری گونه‌های استبداد، موثر و نقش آفرین باشد.

پیشگیری از تجاوز به آزادی‌ها و حقوق عمومی در برخورد با اقتدارات دولت، به طوری که موازنه آزادی‌ها و حقوق ملت از یک سو و اختیارات و اقتدار دولت از سوی دیگر برقرار و حقوق ملت در روند اعمال اقتدار دولت مورد تجاوز قرار نگیرد. هر چند راه‌کارهایی چون تفکیک قوا یا استقلال قوا در ایجاد تعادل و موازنه سیاسی و حفظ و حراست از آزادی‌ها و حقوق عمومی در قانون اساسی پیش‌بینی می‌شود، لکن برای محدود کردن آن بخش از اعمال حکومت و رفتار دولتمردان که بر آزادی‌های فردی و حقوق اجتماعی شهروندان آسیب می‌رساند، باید تمهیدات دیگری چون رسیدگی در دستگاه قضایی پیش‌بینی شود که خود در عمل نیاز به نظارت بر اعمال حکومت دارد. بدین جهت است که در مقابل وظیفه حفظ آزادی‌ها و حقوق عمومی که برعهده قوه قضاییه می‌باشد. سازمان بازرسی کل کشور پیش‌بینی شده تا نظارت در خدمت قضاوت قرار گیرد. (همان، ص ۵۱)

با توجه به اینکه اقتصاد مقاومتی، یک دوره گذار تلقی می‌شود که وظیفه دارد جامعه ایرانی اسلامی را از دوره و وضعیت کنونی به وضعیتی با ثبات و دارای یک رشد اقتصادی درونزا هدایت نماید. نظارت سازمان بازرسی کل می‌تواند چالش‌های این دوره را به حداقل ممکن برساند. در این راستا شاخص‌های تدوین استراتژی‌های سازمان بازرسی در قبال مبارزه با فساد، در محورهای زیر تقسیم بندی می‌شود.

در استراتژی‌های مبارزه با فساد عموماً دو رویکرد «بالا به پایین» و «پایین به بالا» مدنظر قرار می‌گیرد. در رویکرد بالا به پایین، اصلاحات اداری و قضایی مورد تأکید بوده درحالی که در رویکرد پایین به بالا، فرآیندهایی نظیر آگاه‌سازی و افزایش مشارکت مردمی مدنظر است. در یک نگاه نظام مند با استفاده از مکتب سلامت سازمانی، با ترکیب دو رویکرد بالا به پایین و پایین به بالا در مسئله فساد می‌توان به حوزه‌های اثر یا تعریف شاخص‌ها دست یافت که این حوزه‌ها عبارتند از:

الف-حوزه فضای کسب و کار

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

ب- حوزه اداری

ج- حوزه اجتماعی

د- حوزه سیاسی

در زیر به تشریح هریک از شاخص های فوق خواهیم پرداخت و در هر مورد اولویت هایی را برای ارزیابی توسط سازمان بازرسی کل کشور و دیگر سازمان ها و نهادهای متولی مبارزه با فساد ترسیم خواهیم نمود.

الف- حوزه فضای کسب و کار

این بخش شامل آزاد سازی اقتصادی برای ارتقاء کارائی بخش خصوصی و کاهش هزینه های بخش عمومی است. در بررسی این حوزه ی ارزیابی شاخص های زیر اهمیت دارد:

حذف برنامه های فساد خیز: با حذف برنامه هایی که فرصت هایی برای ایجاد فساد فراهم می آورند، فساد نیز کاهش می یابد.

خصوصی سازی مناسب: ایجاد اقتصاد غیردولتی و رها سازی اقتصاد از حیطه دولت و خصوصی سازی می تواند مانع بروز فساد شود.

مقررات زدایی: عدم تناسب نظام اداری با مقررات، رویه ها، ساختار و تشکیلات موجود سبب بروز بوروکراسی دست و پاگیر در اداره کشور شده که خود زمینه ساز بروز انواع جدیدی از مفساد اقتصادی را فراهم می آورد. به همین منظور، با حذف تعرفه، سهمیه و به طور کلی مقررات زدایی، می توان اقتدار و خودرأیی مأموران دولت را کم نمود.

اصلاحات مالیاتی و گمرکات: بسیاری از نمونه های رایج فساد در حوزه گمرک و ادارات مالیاتی رخ می دهند که زمینه ساز کاهش درآمد دولت، ایجاد بخش خصوصی منحرف، توسعه جرایم سازمان یافته و هم چنین قاچاق می شود.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بخش‌های بانکی: بانک‌ها یکی از حوزه‌های اصلی اعمال و توسعه‌ی فساد اقتصادی هستند. از این‌رو وجود مکانیزم‌های شفاف در بانک مرکزی و توسعه چارچوب‌های قانونی برای سیستم بانکی که زمینه منسجم شدن فعالیت‌های این بخش و پیشگیری از فساد را فراهم می‌آورد، ضروری است.

سیستم مدیریت مالی: حوزه مسئولیت مدیریت مالی در حکومت و کسب و کار، سرمایه‌گذاری تحلیلی و گزارش‌گیری مالی از سایر بخش‌ها است. در چنین شرایطی، در زمینه‌ی رایج تحلیل و هم‌چنین تصمیم‌گیری، ممکن است انحرافات وجود داشته باشد. از این‌رو باید تصمیمات مدیریت مالی، قبل و بعد از اجرا ارزیابی و تحلیل شوند.

اصلاحات تجاری و کلان: گاهی ساختار و نظام تجاری زمینه‌ساز بروز برخی از انواع فساد می‌باشد. در چنین شرایطی، حرکت در جهت ثبات اقتصاد کلان، کاهش تورم، آزادسازی تجاری و عقلایی‌سازی تعرفه‌ها جهت کاهش زمینه‌های فساد، اموری اجتناب‌ناپذیر قلمداد می‌شوند.

مدیریت هزینه‌های عمومی: هزینه‌های عمومی و نحوه مدیریت آن یکی دیگر از موضوعات چالش‌برانگیز حوزه اقتصادی محسوب می‌شود. در این راستا، بودجه‌بندی باز و شفاف، تعیین کسری یا مازاد بودجه و هم‌چنین بررسی هزینه‌های عمومی با هدف ارتقاء اثربخشی بودجه ریزی باید در دستور کار مدیران مالی قرار گیرد.

ب- حوزه اصلاح نظام اداری

این بخش شامل ایجاد اصلاحات نهادی در سیستم‌ها، روش‌ها، فرآیندها، قوانین و مقررات و تشکیلات برای توسعه کیفی مدیریت و نیروی انسانی دولت، براساس معیارهای استاندارد جهانی است. در بررسی این حوزه بررسی شاخص‌های زیر اهمیت دارد:

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

اصول اخلاقی: مبارزه با فساد نیازمند به ارایه تعهدی اخلاقی واضح، توسط دست اندرکاران برای نبرد با فساد است. یکی از مؤثرترین موضوع‌های این حوزه، تهیه و تدوین قوانین و دستورالعمل‌های اخلاقی برای بخش‌های دولتی است.

خط مشی شایسته‌سالاری: عدم توجه به ضوابط و ظرفیت‌های موجود یکی از معیارهای اصلی تشخیص فساد اداری در اداره حکومت‌ها است. این امر نیازمند اعمال اصلاحاتی است که اصلی‌ترین جزء آن، نهادینه کردن سیستم شایسته‌سالاری در نظام انتصاب و ترفیعات و همچنین استفاده از نظام جانشینی مدیران و شایسته‌سالاری (به جای باند بازی و پارتی بازی) است.

حقوق و مزایا: زیرپا گذاشتن عدالت یکی از مصادیق توسعه و ترویج فساد اداری است. در این راستا باید عادلانه کردن حقوق و مزایای کارکنان در بخش‌های مختلف دولت و همچنین در رده‌های مختلف سازمانی (در مقایسه با بخش غیردولتی) به منظور پیشگیری از وقوع فساد در دستور کار مدیران قرار گیرد.

کارایی اداری: ناکارآمدی ساختار اداری یکی از علل رایج بروز فساد اداری است. در این راستا و برای کاهش فساد باید تغییر ساختار درون‌بخشی دولت، ساده سازی قوانین و رویه‌ها به منظور کاهش تأخیر در ارایه خدمات (مخصوصاً استفاده از فناوری‌های روز و توسعه دولت الکترونیک) و نیز افزایش شفافیت، در اولویت کاری سازمان‌ها قرار گیرد.

تصمیم‌گیری غیرمتمرکز: تمرکز یکی از عوامل تأثیرگذار در اعمال نظرهای شخصی و زمینه ساز بسیاری از انحرافات اداری است. اقداماتی هم چون کاهش شکاف اطلاعاتی بین دولت مرکزی و مردم و همچنین افزایش مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری، از عمده موارد قابل طرح در این حوزه هستند.

افشای درآمد و دارایی: امکان مخفی کاری دارایی‌ها، یکی از جلوه‌های روشن توسعه فساد اداری در سطح حکومت‌ها است. وجود قوانین فراگیر جهت اعلام اموال می‌تواند سبب بهبود پاسخ‌گویی و همچنین ارتقاء شفافیت وضعیت مالی مسئولان شده و زمینه بروز انحراف در این حوزه را کاهش دهد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

وضع قوانین مناسب: یکی از راه‌های مناسب در مبارزه با فساد، تدوین قوانین مناسب برای پیشگیری از وقوع جرایم و تسهیل فرآیند شفاف سازی است. به این منظور ایجاد اصلاحات مورد نیاز در قوانین موجود برای ارتقاء توان مبارزه با فساد اداری و هم‌چنین وضع قوانین جدید مبارزه با فساد، از ضرورت‌های کنترل فساد محسوب می‌شود.

مجازات سنگین برای رفتارهای فاسد: نبود قوانین جزایی کارآمد یکی از دلایل اصلی رشد و توسعه فساد اداری است. مجازات برای اقدامات فاسد، گامی مهم به سمت توسعه و ارتقاء پاسخ‌گویی است.

تدارک خدمات رقابتی: انحصارگرایی یکی از مصادیق فساد اداری و اقتصادی در سطح حکومت‌های مختلف است. رقابت در بخش عمومی با حذف قدرت انحصار و انحصارگرایی، فرصت‌های فساد را از بین می‌برد.

بخش قضایی و حقوقی: رکن اصلی مبارزه با فساد در یک جامعه نظام حقوقی و قضایی است. در واقع یکی از ابعاد مهم در مبارزه با فساد، اطمینان از سلامت و استقلال دستگاه قضایی و رعایت شایسته‌سالاری در انتصاب قضات است.

وجود سیستم نظارت کارآمد: سیستم‌های نظارتی یکی از توانمندسازی‌های اصلی استراتژی‌های مبارزه با فساد محسوب می‌شوند. در این راستا، تدوین رویه‌های نظارتی مناسب و قابل کاربرد برای بخش عمومی و نیز تشکیل آژانس‌های تخصصی مبارزه با فساد به عنوان مرجع مستقل رسیدگی به شکایات، نقش انکارناپذیری را در پیشگیری از فساد ایفا می‌کنند.

ج- حوزه اجتماعی

این بخش با تمرکز بر مسایل فرهنگی و اجتماعی عوامل اثرگذار و راهکارهای آن را بررسی می‌نماید. در بررسی این حوزه بررسی شاخص‌های زیر اهمیت دارد:

ارتقاء خدمات عمومی: عدم دسترسی متقاضیان به خدمات عمومی می‌تواند در نتیجه فساد و انحراف سرویس‌دهی باشد. از این رو، پیش‌بینی تمهیداتی برای دستیابی بدون رشوه عموم به بهداشت و آموزش رایگان و هم‌چنین بهبود کیفی خدمات عمومی باید در دستور کار واحدهای خدماتی دولت قرار گیرد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

آموزش عمومی و ارتباطات: عدم آگاهی یکی از عوامل تعیین کننده در بروز بسیاری از مفاسد اقتصادی و اجتماعی است. در این راستا و برای پیشگیری از فساد، نیاز به ارایه آموزش در تمامی سطوح و ارتقاء فرهنگ مبارزه با فساد در سطح جامعه به شدت احساس می شود.

مشارکت جامعه مدنی و نظارت عمومی: نهادینه کردن مشارکت و نظارت مردمی و سازمان های غیر دولتی در طراحی و پیاده سازی برنامه های مبارزه با فساد موجب افزایش آگاهی عمومی و اثربخشی اقدامات این حوزه می شود.

دسترسی به اطلاعات: یکی از زمینه های بروز فساد، فقدان اطلاعات شفاف یا انحصاری بودن اطلاعات است. در این راستا، اطمینان از آزادی مردم و رسانه ها برای دریافت و ارایه اطلاعات عمومی در زمینه مبارزه با فساد از اهمیت شایانی برخوردار است.

د- حوزه سیاسی

این بخش بر ارتقاء پاسخ گویی تمرکز داشته و با افزایش هزینه های تصمیم گیری مسئولان در قبال مسایل شخصی آنها همراه است. در بررسی این حوزه بررسی شاخص های زیر اهمیت دارد:

رقابت سیاسی: انحصارگرایی در بخش قدرت و نهادهای حاکمیتی یکی از عوامل اصلی ایجاد و توسعه فساد است. در این راستا، برگزاری انتخابات آزاد و عادلانه برای حفظ پاسخ گویی مسئولان دولتی، از اولویت های اصلی حکومت های مختلف است.

احزاب مستقل: تمرکز زدایی و برقراری فضای باز سیاسی از ساز و کارهای اصلی مبارزه با فساد است که ریشه در انحصارگرایی و استعمار دولتی دارد. در این راستا باید توسعه سیاسی احزاب در دستور کار زمامداران حکومتی قرار گیرد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

شفافیت در وضعیت مالی احزاب: یکی از فساد خیزترین حوزه‌های جامعه مدنی، جایی است که در آن وضعیت مالی احزاب و میزان کمک‌های مالی اخذ شده توسط آن‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. از این رو وجود سازوکاری برای اطلاع رسانی و شفاف سازی در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است.

ارتقا پاسخ‌گویی: یکی از راه‌های پیشگیری از فساد، پاسخ‌گویی دولتمردان در قبال تصمیمات متخذه توسط آن‌ها است. مفهوم پاسخ‌گویی در حوزه مدیریت دولتی با مفهومی نوین، یعنی پاسخ‌گویی به شهروندان می‌باشد.

تعهد آشکار رهبران: در واقع وجود اراده سیاسی برای مبارزه با فساد، عامل اصلی شکست یا موفقیت هر استراتژی مبارزه با فساد محسوب می‌شود.

ارتقاء و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی: با توجه به فراگیر شدن فساد و تبعات آن، پیش‌بینی سازوکارهای همکاری محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و مواردی نظیر استرداد، معاضدت قضایی، مصادره و تبادل اطلاعات و... برای مواجهه جامع با عوامل فساد الزامی است.

مشارکت فعالانه با سازمان‌های جهانی و بین‌المللی مبارزه با فساد و مکانیزم‌های سازمان ملل متحد: از دیگر موضوعاتی است که امکان مقابله سیستماتیک با اقدامات انحرافی سازمان یافته در سطح منطقه و بین‌المللی را تسهیل می‌نماید.

۳-وظایف سازمان بازرسی کل کشور در شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی در سطح اجرایی

۱-بهبود فضای کسب و کار

وظایف ادراک و دستگاه‌های اجرایی در پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه بهبود فضای کسب و کار در قالب محورهای اول تا سوم به شرح زیر می‌باشد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۱- تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط و پیشتازی اقتصاد دانش بنیان،

۲- پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه.

۳- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استانها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

برای حصول به این اهداف بازرسی کل استان می‌تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه‌های اجرایی استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

۲- اجرای دقیق سیاست‌های پولی و مالی دولت و اثربخشی آن در ایجاد فضای با ثبات در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی

وظایف ادراکات و دستگاه‌های اجرایی در پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه سیاست‌های پولی و مالی دولت در قالب محورهای زیر می‌باشد.

۱- اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.

۲- اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.

۳- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ....

برای حصول به این اهداف بازرسی کل استان می‌تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه‌های اجرایی مربوطه استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

۳- بهبود فضای تولید، اشتغال و بهره‌وری

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

وظایف ادراکات و دستگاه‌های اجرایی در پیاده سازی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه بهبود فضای تولید، اشتغال و بهره وری در قالب محورهای زیر می باشد.

- ۱- سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آنها در ایجاد ارزش، بویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.
  - ۲- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.
  - ۳- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).
  - ۴- تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.
  - ۵- شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.
  - ۶- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن.
- برای حصول به این اهداف بازرسی کل استان می تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه های اجرایی استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

۴- اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی

وظایف ادراکات و دستگاه‌های اجرایی در پیاده سازی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه بهبود فضای تولید، اشتغال و بهره وری در قالب محورهای زیر می باشد.

- ۱- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت پذیری در تولید.
  - ۲- صرفه جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی سازی اندازه دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.
- برای حصول به این اهداف بازرسی کل استان می تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه های اجرایی استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۵- گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان و افزایش صادرات

وظایف ادارات و دستگاه‌های اجرایی در پیاده سازی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه افزایش صادرات در قالب محورهای زیر می باشد.

۱- حمایت همه جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

- الف- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم.
- ب- گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز.
- ج- تشویق سرمایه گذاری خارجی برای صادرات.
- د- برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه.
- و- استفاده از ساز و کار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.
- ی- ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.
- ۲- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.
- ۳- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور از طریق:
  - توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان.
  - الف- استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی.
  - ب- استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.
  - ۴- مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:
    - الف- انتخاب مشتریان راهبردی.
    - ب- ایجاد تنوع در روش‌های فروش.
    - ج- مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش.
    - د- افزایش صادرات گاز.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

و- افزایش صادرات برق.

ه- افزایش صادرات پتروشیمی.

ی- افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی.

برای حصول به این اهداف بازرسی کل استان می‌تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه‌های اجرایی استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

۶- تبیین و گفتمان سازی ابعاد اقتصاد مقاومتی

وظایف ادراک و دستگاه‌های اجرایی در پیاده سازی تبیین و گفتمان سازی ابعاد اقتصاد مقاومتی در قالب محور بیست و یکم ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به شرح زیر می‌باشد:

تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن بویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.

برای حصول به این هدف مهم بازرسی کل استان می‌تواند با اعمال نظارت بر اجرای قوانین و مقررات در دستگاه‌های اجرایی استان و ارائه پیشنهادهای مناسب ایفای نقش نماید.

نتیجه‌گیری:

آنچه به روشنی در واقعیت اقتصادی ایران دیده می‌شود آن است که سیاست‌های اقتصادی پولی، مالی، ارزی، بانکی، اشتغال و تولید بدون ارتباط منسجم و تعریف شده و به صورتی کاملاً اقتضایی و موردی، آنهم پس از گسترش دامنه چالش‌ها به کار بسته می‌شوند و از آنجا که ارتباط سیستمی مشخص میان آنها برقرار نیست، در بسیاری از موارد یکدیگر را خنثی می‌کنند و در مجموع کارایی لازم را ندارند. نتیجه اجرای این سیاست‌های انفعالی از قبل معلوم و کاملاً متفاوت با شرایط مورد انتظاری است که با به کارگیری الگوی مشخص در مدیریت کلان اقتصادی فعالیت واحدهای اقتصادی در سطح خرد و میانی هماهنگ می‌شود و متغیرهای کلان اقتصادی در راستای مقاصد مربوط تنظیم و همه پتانسیل‌ها برای اهداف نهایی پیشرفت و عدالت به کار گرفته می‌شود.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

از سوی دیگر در عصر پرچالش کنونی برای جمهوری اسلامی ایران، تحریم ها و دشواری های فراوان و ویژه ای را به دنبال داشته و لا جرم نظام اقتصادی کشور را به اتخاذ یک نظام متناسب با این تحولات و چالش های خاص، فرا می خواند. در واقع حیات نظام اقتصادی کشور در گرو مقاومت علیه آماج حملات اقتصادی و سیاسی است که علاوه بر کارآمدی در اداره معیشت جامعه، بتواند حضور فعال جمهوری اسلامی ایران را به عنوان الگوی الهام بخش در تحولات جهان میسر سازد.

اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم انداز بلند مدت برای اقتصاد ایران است. علاوه بر آن اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه به مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیر بخش های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است.

اصطلاح فنریت اقتصادی که بریگا گلیو برای اشاره به توان سیاست ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوک های برون زای مخالف از آن استفاده کرده است، نزدیک ترین مفهوم به اقتصاد مقاومتی در ادبیات رایج کشور ماست.

بریگا گلیو بیان می دارد که اصطلاح فنریت اقتصادی به دو مفهوم به کار می رود:

اول، توانایی اقتصاد برای بهبود سریع از شوک های اقتصادی تخریب کننده خارجی؛ (تقابل با شوک ها)

دوم، توانایی اقتصادی برای ایستادگی در برابر آثار این شوک ها (جذب شوک ها).

بریگا گلیو چارچوبی را برای سنجش فنریت اقتصادی پیشنهاد کرده که شامل چهار عامل اساسی است:

۱- ثبات اقتصاد کلان

۲- کارایی بازارهای خرد

۳. حکمرانی خوب

۴- توسعه اجتماعی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

با توجه به اینکه اقتصاد مقاومتی، یک دوره گذار تلقی می شود که وظیفه دارد جامعه ایرانی اسلامی را از دوره و وضعیت کنونی به وضعیتی با ثبات و دارای یک رشد اقتصادی درونزا هدایت نماید. نظارت سازمان بازرسی کل می تواند چالش های این دوره را به حداقل ممکن برساند. در این راستا شاخص های تدوین استراتژی های سازمان بازرسی در قبال مبارزه با فساد، در دو رویکرد «بالا به پایین» و «پایین به بالا» مدنظر قرار می گیرد. در رویکرد بالا به پایین، اصلاحات اداری و قضایی مورد تأکید بوده در حالی که در رویکرد پایین به بالا، فرآیندهایی نظیر آگاه سازی و افزایش مشارکت مردمی مدنظر است.

در یک نگاه نظام مند با استفاده از مکتب سلامت سازمانی، با ترکیب دو رویکرد بالا به پایین و پایین به بالا به مسئله فساد می توان به حوزه های اثر یا تعریف شاخص ها دست یافت که این حوزه ها عبارتند از:

الف- حوزه فضای کسب و کار

ب- حوزه اداری

ج- حوزه اجتماعی

د- حوزه سیاسی

وظایف بازرسی کل استان کرمانشاه و سایر ادارات کل در قبال شکل گیری اقتصاد مقاومتی را می توان در محورهای زیر تقسیم بندی نمود:

۱- بهبود فضای کسب و کار استان

۲- اجرای دقیق سیاست های پولی و مالی دولت و اثربخشی آن در ایجاد فضای با ثبات در حوزه های اقتصادی و اجتماعی

۳- بهبود فضای تولید، اشتغال و بهره وری

۴- اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۵- گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان و افزایش صادرات

۶- تبیین و گفتمان سازی ابعاد اقتصاد مقاومتی

منابع و مآخذ

- ۱- آقایی، مسلم (۱۳۸۶) مبانی و ماهیت نظارت قضایی بر اعمال دولت پژوهشنامه (۱)، پژوهشکده استراتژیک
- ۲- احمدی، مرتضی (۱۳۷۶)، مجموعه مقالات نخستین همایش نظارت و بازرسی، توان، انتشارات سازمان بازرسی
- ۳- بخشنامه شماره ۷۱۶-۸۳۴۱-۸۳۴۱-۲۰۴۰۴۸۳-ریاست محترم قوه قضاییه مورخ ۲۰ فروردین ۸۳
- ۴- تقوی دامغانی، سیدرضا، (۱۳۷۳) نگرشی بر مدیریت اسلامی، چاپ اول، تهران سازمان تبلیغات اسلامی
- ۵- راسخ، محمد (۱۳۸۷) نظارت و تعادل در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تهران نشر دادگستر.
- ۶- رضایی زاده محمدجواد- عابدی، سعید، (۱۳۸۹) «آمبادزمن: پاسدار حقوق شهروندی مبتکر اصلاحات اداری» فصلنامه حقوق دوره ۴۰.
- ۷- دهخدا، علی اکبر (۱۳۸۵) فرهنگ متوسط دهخدا، به کوشش غلامرضا ستوده و دیگران، چاپ اول تهران موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
- ۸- طباطبایی مومنی، منوچهر (۱۳۸۸) آزادی‌های عمومی و حقوق بشر، چاپ چهارم، تهران انتشارات دانشگاه تهران.
- ۹- عباسی، بیژن (۱۳۸۹)، حقوق اداری، چاپ اول، تهران، نشر دادگستر

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۱۰- عمیدزنجانی، عباسعلی - موسی زاده، ابراهیم (۱۳۸۹) نظارت بر اعمال حکومت و عدالت اداری، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

۱۱- صادق پور، ابولفضل - مقدس، جلال، (۱۳۷۲) سازمان مدیریت و علم مدیریت، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.

۱۲- صادق پور، ابولفضل - مقدس، جلال (۱۳۷۲) سازمان مدیریت و علم مدیریت، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی

۱۳- قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و آیین نامه اجرایی آن

۱۴- مرکز تحقیقات شورای نگهبان، (۱۳۸۹) گزارش بررسی حدود اختیارات و صلاحیت های کمیسیون اصل نود قانون اساسی.

۱۵- میرمحمدی، سید محمد، (۱۳۸۳) الگوی نظارت و کنترل در نظام اداری جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات سمت.

۱۶- هاشمی، محمد (۱۳۸۶)، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، چاپ چهاردهم، تهران، نشر میزان.

۱۷- پیغامی عادل، ۱۳۹۰، مقاومت اقتصادی یا اقتصاد مقاومتی، نوشتاری از دکتر پیغامی پیرامون اقتصاد مقاومتی:

۱۸- دانایی فرد، حسن و سید مجتبی امامی، ۱۳۸۶ «استراتژی پژوهش کیفی: تاملی بر نظریه پردازی داده بنیاد» اندیشه مدیریت شماره ۲

۱۹- دانایی فرد، حسن ۱۳۸۴، «تئوری پردازی با استفاده از رویکرد استقراری: استراتژی مفهوم سازی تئوری بنیادی» دانشور رفتار، شماره ۱۱

۲۰- Anechiarico, F., & Jacobs, J. B. (۱۹۹۶). The Pursuit Of Absolute Integrity .

۲۱- Collier, M. (۱۹۹۹). Explaining Corruption: An Institutional-Choice Approach. The International Studies Association ۴۰th Convention . Washington D.C . ,

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۲۲-Findlay, M., & Stewart, A. (۱۹۹۲). Implementing Corruption Prevention Strategies Through Codes of Conduct, Corruption and Reform .

۲۳-Ghazanafar, S., & Karen, S. M. (۲۰۰۰). Third World Corruption: A Brief Survey Of The Issues. Social Political And Economic Studies, ۲۰

۲۴-Gulick, L. (۱۹۴۱). In Investigating Municipal Administration:A Study Of The New Yourk City Department Of Investigation, New York(NyColumbia University Institute Of Public Administration .

۲۵- Heidenheimer, A. J., & LE VINE, V. T. (۱۹۸۹). Political Corruption; A Handbook. New Brunswick, Nj: Transaction .

۲۶-Kaufmann, D. E. (۲۰۰۰). Governance Matters: From Measurement To Action. Finance And Development , Volume ۲۷

۲۷-Mauro, P. (۱۹۹۵). Corruption and Growth. Quarterly Journal of Economics. , , ۶۸۱-۷۱۲ .

۲۸-McCusker, r. (۲۰۰۶). Review of anti-corruption strategies. Australian Institute of Criminology. Retrieved from <http://www.aic.gov.au> .

۲۹-Pope, J. (۲۰۰۰). Enhancing Accountability and Ethics in the Public Sector, Retrieved from www.oecd.com

۳۰-Riley, S. (۱۹۹۲). Post-Independence Anti-Corruption Strategies And The Contempotaty Effects Of Democratization, Corruption And Reform. ۷

۳۱-Rose – Ackerman, S. (۱۹۹۶). The Political Economy Of Corruption :Causes End Consequences. World Babnk .

۳۲-Stapenhurst, F., & Langseth, P. (۱۹۹۷). The Role Of Public Administration In Fighting Corruption. Public Sector Management, ۱۰

۳۳-Tanzi, V., & Davoodi, H. (۱۹۹۷). Corruption, Public Investment and Growth. International Monetary Fund Working Paper .

۳۴-Transparency International. (۲۰۰۰). Ti Source Book. Retrieved from www.Tranparency.Org/Sourcebook/index.html .